

Riigikogu põhiseaduskomisjon
Lossi plats 1a
15165 Tallinn

Teie 15.10.2020

Meie 06.11.2020 nr 4/263

Arvamuse avaldamine välismaalaste seaduse, kõrgharidusseaduse ning õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse 241 SE kohta

Lugupeetud Alar Laneman!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) pöördub Riigikogu põhiseaduskomisjoni poole seoses välismaalaste seaduse, kõrgharidusseaduse ning õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõuga 241 SE (edaspidi: Eelnõu).

Kaubanduskoda ei toeta suuremat osa Eelnõus sisalduvatest muudatustest, mis on seotud välismaalaste Eestis töötamisega. Leiame, et muudatuste näol on tegemist ebamõistlike piirangutega, mis kokkuvõttes mõjuvad negatiivselt Eesti majandusele. Muu hulgas vähendavad muudatused välistalentide jaoks Eesti atraktiivsust hea elu- ja töökohariigina ning piiravad välismaalaste kohanemist Eesti ühiskonnaga. Lisaks juhime tähelepanu sellele, et välismaalaste töötamisega seonduvad muudatused on lisatud Eelnõusse pärast ametliku kooskõlastusringi ning on huvigruppidega läbi arutamata. Kaubanduskoda taunib sellist õigusloome praktikat.

Järgnevalt esitame oma põhjalikumad kommentaarid ja ettepanekud Eelnõu kohta.

1. Tööandja kinnitus, et töökohta ei ole aasta jooksul koondatud

Eelnõu § 1 punkt 5 lisab välismaalaste seaduse § 106 lõikesse 1¹ nõude, mille kohaselt võib välismaalase lühiajalise Eestis töötamise registreerida Politsei- ja Piirivalveametis, kui tööandja ei ole taotluse esitamise kuupäevale vahetult eelneva 12 kuu jooksul koondanud täistööajaga töökohta, mille täitmiseks lühiajalise töötamise registreerimist taotletakse.

Kaubanduskoja liikmete seas läbiviidud küsitlus näitas, et üle 70% vastajatest ei toeta seda muudatust, sest see takistab ebamõistlikult Eesti ettevõtete majandustegevust. Eesti ettevõtete konkurentsieeliseks on paindlikkus, kuid see muudatus piirab ettevõtete võimalusi kiiresti reageerida majanduses toimunud muudatustele ning suurendada kiiresti tootmismahu. Näiteks kui ettevõtte koondas aprillis 50 töötajat seoses tellimuste vähenemisega ning praeguseks hetkeks on tellimused taastunud ning Eesti ettevõtte soovib luua 60 töökohta, kuid Eestist ei ole võimalik leida kõiki töötajaid, siis Eelnõu ei luba ettevõttel välismaalast palgata enne, kui on möödunud üks aasta ametikoha

ESTONIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY / ЭСТОНСКАЯ ТОРГОВО - ПРОМЫШЛЕННАЯ ПАЛАТА
TOOM-KOOLI 17, 10130 TALLINN / REG NO 80004733 / TEL: +372 604 0060 / KODA@KODA.EE / WWW.KODA.EE / WWW.ENTERPRISE-EUROPE.EE

EESTI KAUBANDUS-TÖÖSTUSKODA ON SUURIM ETTEVÕTJAJD ESINDAV ORGANISATSIOON EESTIS, Kuhu kuulub ligi 3400 ettevõtet, kellest enamik on väikese- ja keskmise suurusega. KAUBANDUSKOJA LIIKMED ANNAVAD ÜLE 40 PROTSENDI EESTI ETTEVÕTETE KÄIBEST, LIGI 40 PROTSENTI PUHASKASUMIST JA TASUVAD ÜLE 40 PROTSENDI RIIKLIKEST MAKSUDEST. KAUBANDUSKODA ESINDAB JA KAITSEB KÕIGI ETTEVÕTJATE ÜHISHUVE NING ON MITTERIIKLIK JA APOLIITILINE ORGANISATSIOON.

koondamisest. Isegi kui koondatud töötajad oli kohalikud inimesed, siis ei pruugi nad täna enam töötud olla ja kõiki sobivaid töötajaid ei pruugi leida kohalike inimeste seast. Samas kui toodud näites koondati aprillis 50 välistöötajat, siis ka sellisel juhul ei luba Eelnõu välismaalasi uuesti tööle võtta.

Meile jääb üldse ebaselgeks, mis on selle muudatuse eesmärk. Seletuskirja kohaselt on muudatuse eesmärk vältida kohaliku tööjõu asendamist välistööjõuga. Rõhutame, et välismaalaste seaduses on juba olemas mitmeid meetmeid, mis maandavad seda riski. Näiteks kui kohalikule töötajale võib tööandja maksta miinimumpalka 584 eurot kuus, siis kolmandast riigist pärit töötajale tuleb maksta vähemalt 1407 eurot kuus. Sellist töötasu saab Eestis vaid ca kolmandik kõikidest töötajatest. Lisaks tuleb arvestada sellega, et lühiajaliselt saab välismaalane Eestis töötada vaid 365 päeva 455 järjestikuse päeva jooksul, kuid ettevõtte vajavad reeglina töötajat pikemaks ajaks kui aasta. Lisaks võib välistöötaja palkamisel osutada probleemiks keeleoskus või kultuuriline taust. Üldreeglina on ettevõtete esimene eelistus palgata kohalik inimene, kuid kui sobivat inimest ei ole võimalik leida, siis alles vaatavad ettevõtte välistöötajate poole.

Juhime tähelepanu ka sellele, et Eelnõu võimaldab pahatahtlikul tööandjal kehtestatavast piirangust väga lihtsalt mööda hiilida. Näiteks välistöötaja palkamise asemel on võimalik ettevõttel välismaalasest renditöötaja teenust kasutada ning sellisel juhul ei ole vaja tööandja kinnitust, et ametikohta ei ole koondatud viimase aasta jooksul.

Kaubanduskoja ettepanek:

Jätta Eelnõust välja § 1 punkt 5. Kui seda ettepanekut ei ole võimalik arvesse võtta, siis palume lühendada viidatud sättes 12-kuulist perioodi ühe kuuni.

2. Täistööajaga töötamine

Eelnõu § 1 punkti 5 ja 19 kohaselt on välismaalasel lubatud lühiajaliselt Eestis töötada ning elamisloa alusel Eestis töötada vaid juhul, kui välismaalane töötab täistööajaga. Seletuskirja kohaselt on selle muudatuse eesmärk välistada vaidlused palgakriteeriumi täitmise kohta näiteks osatööajaga töötamisel ja luua õigusselgus.

Kaubanduskoda toetab põhimõtet, et välismaalaste palgakriteeriumi osas peab valitsema õigusselgus ning vältida tuleb juhtumeid, kus osalist tööaega väärkasutatakse palgakriteeriumist kõrvale kaldumiseks. Samas me ei toeta Eelnõus välja pakutud lahendust. Kaubanduskoja liikmete seas läbiviidud küsitlus näitas, et 75% vastajatest ei toeta seda muudatust järgmistel põhjustel:

- Eelnõu piirab ebamõistlikult tööandja ja töötaja võimalust leppida kokku mõlemaid pooli rahuldavas tööajas. Näiteks kui kõrgelt kvalifitseeritud välismaalane soovib Eestis töötada esmaspäevast neljapäevani 8 tundi päevas, tööandja on sellega nõus ning välismaalase töötasu on osalise tööaja eest 3000 eurot, siis Eelnõu ei luba pooltel sellist kokkulepet sõlmida. Selline lahendus ei ole mõistlik.
- Eelnõu sõnastus tekitab küsimuse, kas tähtajalise elamisloa töötamiseks saanud välismaalane ei või edaspidi enam töötada Eestis mitme tööandja juures. Näiteks kui välismaalane töötab ühe tööandja juures täistööajaga ning teise tööandja juures osalise tööajaga, siis kas tal ei ole lubatud enam teise tööandja juures töötada. Kaubanduskoda peab mõistlikuks lahendust, kus välismaalasel on

lubatud jätkuvalt töötada mitme tööandja juures, kui välismaalase töötasu on võrdne vähemalt Eesti keskmise töötasuga.

- Osalise tööaja keelamine ei lahenda palgakriteeriumiga seotud vaidlusi. Näiteks võivad pooled edaspidi kokku leppida, et välismaalane töötab täistööajaga, kuid kasutab väga tihti palgata puhkust, mille tulemusena võib tema kuine sissetulek jääda alla palgakriteeriumi.

Kaubanduskoja ettepanek:

Jätta Eelnõust välja § 1 punktid 5 ja 19.

3. Pikaajalise viisaga töötamine

Eelnõu § 1 punkti 4 kohaselt võib lühiajaliselt Eestis töötada välismaalane, kellele on käesoleva seaduse alusel antud pikaajaline viisa ning kelle töötamine on enne tööle asumist registreeritud Politsei- ja Piirivalveametis, kui käesolev seadus ei sätesta teisiti. Eelnõu § 1 punkt 9 näeb ette erandi, mille kohaselt pikaajalise viisa nõuet ei kohaldata 30-päevase perioodi jooksul alates seaduslikult Eestis viibiva välismaalase tööle asumisest.

Kaubanduskoda toetab põhimõtet, et üldreeglina peab lühiajaliselt Eestis töötaval välismaalasel olema pikaajaline viisa. Juba täna see nii ka on enamikel juhtudel. Samas teatud olukordades peab endiselt olema lubatud lühiajaline töötamine lühiajalise viisa alusel kuni 90 päevaks. Näiteks oleme saanud ettevõtjatelt tagasisidet, et lühiajalise viisaga on kergem saada asendustööjõudu, millega mõnikord võib olla väga kiire. Ettevõtjad on toonud ka välja, et pikaajalise viisa taotlemise protsess võtab liiga kaua aega. Seega ei ole me veendunud, kas näiteks lühiajalise viisaga Eestisse tööle tulev välismaalane saab 30 päeva jooksul igal juhul endale pikaajalise viisa Eestist. Lisaks on ettevõtjad rõhutanud, et pikaajalise viisa taotlemine on ebamõistlikult keeruline ja bürokraatlik ja seda eriti olukorras, kus töötaja tahab Eestis töötada näiteks kaks kuud.

Kaubanduskoja liikmete seas läbiviidud küsitlus näitas, et üle 60% vastajatest ei toeta Eelnõu § 1 punkti 4.

Kaubanduskoja ettepanek:

Kuna enamik Eestis ajutise viibimisalusega töötajaid töötab lühiajaliselt pikaajalise viisa alusel ning teatud juhtudel on endiselt mõistlik lubada välismaalasel Eestis töötada lühiajalise viisa alusel kuni 90 päeva, siis teeme ettepaneku mitte muuta tänast korda ning jätta Eelnõust välja § 1 punktid 4 ja 9.

4. Eestis töötamise lubatud periood hooajatöötajana

Eelnõu § 1 punktidega 7 ja 8 lühendatakse ajutiselt hooajatöötajana Eestis töötamise lubatud perioodi. Muudatuse kohaselt on lühiajaline Eestis töötamine hooajatöötajana lubatud praeguse 270 päeva asemel kuni 183 päeva 365 järjestikuse päeva jooksul.

Kaubanduskoja liikmete seas läbiviidud küsitlus näitas, et üle 70% vastajatest ei toeta seda muudatust. Ettevõtjad on muudatusele vastu järgmistel põhjustel:

- Ettevõtjatele jääb ebaselgeks, miks on üldse vaja sellist muudatust. See takistab ettevõtjate tegevust ja toob juurde koormust, kuid ei too kasu riigile.

- Lisaks tõid ettevõtjad välja, et muudatus ei aita kaitsta kohalikku tööturгу, sest viimased kuud on näidanud, et isegi varasemast kõrgema tööpuuduse korral ei ole võimalik ettevõtjatel leida kohalikult tööturult piisaval hulgal töötajaid.
- Arvestades tänaseid liikumiskiiranguid, siis on ettevõtjatel muutunud keerulisemaks kolmandatest riikidest pärit inimeste tööle võtmine ning riigipoolset täiendavat kunstlikku piirangut pole tarvis.
- Teatud valdkondades on hooajatöö pikem kui 6 kuud. Näiteks kalanduses kestab hooaeg tavaliselt 8 kuud. Samuti võib osades valdkondades hooajatöö pikeneda ka hea ilma tõttu. Eelnevatel juhtudel on tööandjal muudatuse jõustumisel koormav poole hooaja pealt töötajat välja vahetada ja uut töötajat koolitama hakata.

Kaubanduskoja ettepanek:

Jätta Eelnõust välja § 1 punktid 7 ja 8.

5. Viisa andmine lühiajaliselt Eestis töötava välismaalase pereliikmele

Eelnõu § 1 punkti 1 kohaselt võib lühiajalise töötamise eesmärgil Eestis ajutiselt viibiva välismaalase, kes on alaealist last üksi kasvatav vanem, alaealisele lapsele anda viisa samadel tingimustel kui välismaalasele. Ülejäänud juhtudel välismaalase pereliikmetele viisat samadel tingimustel ei anta.

Kaubanduskoja liikmete seas läbiviidud küsitlus näitas, et üle kolmandiku vastanutest toetab seda muudatust. Samas üle poole vastanutest on sellele muudatusele vastu järgmistel põhjustel:

- Ettevõtjad tõid välja, et lühiajaliste töötajate jaoks on väga suur kulu tuua oma perekond ajutiselt Eestisse. Seetõttu kasutavad seda võimalust vähesed. Samas ei ole mõtet pere Eestisse kaasavõtmist piirata üksikute väärkasutamise juhtumite tõkestamiseks.
- Plaanitav muudatus avaldab negatiivset mõju välistöötajate, sh tippspetsialistide värbamisele, sest välismaalane ei saa koos perega Eestisse tulla. See annab välistalentidele negatiivse signaali, et nad pole siia oodatud.
- Lisaks avaldab muudatus negatiivset mõju nendele välismaalastele, kes tahavad elamisloa alusel Eestisse tööle tulla. Praktikas kasutatakse tihti lahendust, kus välismaalane tuleb esmalt D-viisaga ja lühiajalise töötamise registreeringuga Eestisse, võtab kaasa oma pereliikmed ning hakkab seejärel Eestist elamisloa taotlemiseks taotlema. Muudatuse jõustumisel tekiks aga olukord, kus välismaalane saab oma pere alles siis Eestisse kutsuda, kui talle on antud Eestis elamisloa taotlemiseks. Elamisloa taotlemise protsess võtab aga aega kuni 4 kuud. Kuna välismaalasel on keeruline Eestis kohaneda, siis ei peaks riik seda kohanemist veelgi keerulisemaks tegema, keelates pere kaasa võtmise. Teine variant on see, et välismaalane taotleb saatkonnast elamisloa, kuid sellisel juhul peab välismaalane ca 4 kuud ootama, et saaks Eestisse koos perega tööle tulla. Seetõttu ei ole see sobiv lahendus välistöötajale ega ka tema tööandjale.

Kaubanduskoda ei toeta ka Eelnõu § 1 punktiga 13 plaanitavat muudatust, mille kohaselt ei anta üldreeglina elamisloa välismaalasele, kelle abikaasa õpib Eestis tähtajalise elamisloa alusel. Kui riigi soov on meelitada Eestisse õppima välisvalente, siis on mõistlik lubada neil kaasa võtta ka abikaasat. Muudatus töötab sellele eesmärgile vastu.

Kaubanduskoja ettepanek:

Jätta Eelnõust välja § 1 punktid 1 ja 13.

6. Kõrgharidusseaduse muudatused

Kaubanduskoda näeb teatud probleeme ka kõrgharidusseaduse muudatuste osas, mille kohaselt ei ole õppeasutustel lubatud enam välisüliõpilastele pakkuda tasuta kohti, välja arvatud, kui tegemist on eestikeelse õppe või doktoriõppega (Eelnõu § 2).

Probleeme näeme eelkõige selles, et muudatus vähendab õppeasutuste võimalusi meelitada Eestisse õppima väga andekaid välisüliõpilasi. Kuna muudatus vähendab ilmselt Eestis õppivate välisüliõpilaste arvu, siis selle tulemusena võib väheneda ka välismaalaste arv, kes jäävad pärast õpingute lõpetamist Eestisse tööle nendel erialadel, kus Eestis on tööjõupuudus.

Kaubanduskoja ettepanek:

Jätta Eelnõust välja § 2 või siis lisada Eelnõusse erand, mis võimaldab õppeasutusel pakkuda välisüliõpilasele tasuta inglisekeelset õpekohta magistriõppes õppimiseks.

Loodame, et peate võimalikuks Kaubanduskoja kommentaare ja ettepanekuid arvesse võtta. Oleme valmis kohtuma ja oma seisukohti lähemalt selgitama.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/
Mait Palts
Peadirektor

Koostanud: Marko Udras marko.udras@koda.ee 6040070